

POÓR JÓZSEF – 70

Portré egy mátyusföldi szabad emberről, születésének kerek évfordulóján.

Azoknak, akik kevésbé, esetleg csak hallomásból, újságcikkekből, vagy egy-egy könyvből ismernek, mit tartasz fontosnak elmondani magadról, munkásságodról, arról az életfelfogásról, ami egész létedet jellemzi, amit sokan irigyelnek tőled, de követni sosem mertek?

Kezdhetnék annak a partvonalnak a mentén, hogy adalék a mátyusföldi ember szabad természetéhez. Keretet, ha választhatok: a létezés, aminek nincs célja, de van értelme. Értelme az élet, s annak célja az élettér megtartása, ami ettől ezer érre hálózik.

Adalék felvezetőnek: Hogy fél évszázad alatt megreccsentek a civilizáció tartóoszlopai, a társadalmi berendezkedések meghasonlottak, már mindenkinek a könyökén jön ki – ebből a helyzetből jöttem ki úgy, hogy egyéni utat választottam. A rendszer, mint bejelentett szabadfoglalkozású művészt tolerált, amíg észrevétlen maradtam. Első novellás kötetemet a kritika önvédelmében is a sárba gyúrta. Ma, mint utózenés elhangzik pl., hogy az a kötet olyan három novellát tartalmaz, aminek a fényénétől nehezebb meglátani a többit... De akkor még megpróbáltam elplanézni, de egy új törvény először mint virágtermelőnek, majd mint

zöldségfeldolgozóknak önállóságot biztosított, s könyvkiadás terén hiánypótló műveket gondolhattam. A megpróbáltatások megedzettek, megtanultam a magam elvárásaihoz és értékrendjéhez felnőni. Kitartottam amellet, hogy a természetsodálatot/tengert Verne Gyulától, eszközszeretet/hajót Dékány Andrástól kaptam el. Sporttérre jutottam el a vizekhez, már 1988-ra a legmagasabb szintű kiképzéssel, sós vízre lengyel kiegészítéssel. Meghatározó viszont, hogy a szabadúszás előtti korszakomban vitorlást, kajákat, kenut is gyártó üzemegység műszak vezetőjeként mélyebben megismerhettem a szakma titkait, évekkel később, a ZsuGa hajóm is – a gyerekeim neve után – a kertemben épült meg. Fontosnak tartom, hogy a felvidéki olvasóközönség elé tárhattam a V 4-ek, s közülük kiemelten a magyar földkörül vitorlázók életlétét. Mint Fa Nándor szokta mondani, a tervek a fejekben dőlnek el!

Adalék 11 éves koromból: amikor visszahoztak a szülőfalumba, mint félárvat magához vevő, apám hűgától, írtam valamit, amire azt mondta a magyartanító, na ezt kitesszük a faluújságra. Így is lett. Másnap bejött az eminens Piros anyukája, a faluújságnál feltette a szemüvegét. Piros meg hozott a következőkben feltucat verset, még a takarító néni is könnyezett. A röhögéstől. Én meg rájöttem, hogy nem értek már semmit, illetve ezt jobb, ha nem.

Adalék tizennégy éves koromból: amikor visszatranszportáltak most éppen egy országhatárról, hogy visszszakanyarodtam Felvidékre, mert éjszaka nem tudtam magammal átvinni a zsákomat, s nem hagyhattam el a fizika tanítóbácsi iránytűjét meg a bátyám tűzoltó fejszét, ez már nem első nekiindulásomat jelezte a tengernek. Vágyam elkísért az érettségiig, de kiderült, hogy a tengerészeti szakintézetbe való jelentkezési ívem az titkárnió fiókjában felejtődött...

Adalék a fináléból: pótmegoldásként főiskolára pedagógián magyar tagozat-

ra nem jutottam be, lenyomtam négy szemesztert szlovákon, rajzoltam, festettem, megkíséreltem a bpesti K. Akadémiára való felvételizést, ami befagyott az államközi miténtudjammi miatt, meg a főszuli is, mert a grafikát oktatóm bevallotta, hogy csak elvesztegetném itt a fiatalságomat, a magyar tagozatnak továbbra se kellettem, de ettől meghatározóbb napjaimat jelentette, hogy a Bolygó Hollandi beat együttes egyik alapító és frontembere lettem egy sajátos, progresszív zenével, meg ilyen sorokkal, a '70-es években, hogy: „... nyugodt egy hely, senki sem zavar, csendes a sírhelyem. Ibolyan nő, nap fele tőr, gyökere szívemből ered. De várok egy napra, hej de régen, feltámadok, mint ősem régen...” Ha jól emlékezem, a legendák Bolygó Hollandija is a lázadó szerepében maradt az utókorra... Ekkorra már megjelentek írásaim, viszont kajakon több napos utakra szakadtam ki odahazulról, egyedül, s mint hogy egy alkalommal, a Dunán a karhatalom fel-tartóztatott, hogy tünés. Pozsonyban tagja lettem a Lokomotiva vízi szakosztályának, és huszonöt évesen elindulhattam, akkor is egyedül, a meszsi délnek, Bulgáriáig, ahol elfogyott a szusz... Nevelői állásom lehetővé tette ezeket az utakat, több hetet tartózkodtam Edélyben egy fazekas mesternél, de meglátogattam a Szervácus szobrászokat, Páll Lajos költőt, festőt..., s ez az mókuserék vett fel egyre nagyobb fordulatszámot az életemben...

Mátyusföldi magyar vagy, aki mindig szót értett másokkal, jóindulatú, tisztességes emberekkel, otthon és a világ sok országában. Mi az, ami tapasztalataid szerint a magyart egyedivé, különlegessé teszi a népek sokaságában?

Hallottad a Maksa híradót? – Fa Nándi edző útján áthajózott a Marsra. Komolyabbra fordítva: Mi tesz bennünket sajátosságossá: megveretésünk, felszabadulni vágyásunk, kibontakozási képességünk. Zátanyos helyei a történelmünknek: pl. Mátyás király igazságossága..., vagy II. Rákóczi onódi országgyűlése..., vagy a török szultán

magyarországi kultúr jelenléte, stb., melyeknek árnyaltabb ismerete hiányzik nemzeti önismeretünkhöz és öntudatunkhoz...

Világjáró, örökmozgó, a végtelen szabadságot kereső ember évtizedei után most mi következik? – talán a megnyugvás, az önmérséklet, a bölcs életvitel, a számadás ideje kezdődik el az életedben?

Mint világjáró, ez nem állja meg a helyét. Igaz, nagyapám is több országban élte le életét, bár sose hagyta el szülőfaluját. Nem változott viszont értékrendemben a világ vízi úton való megismerésének fontossága. Terveimben a sorrend az, ami nem bebetonozott. Az utóbbi években sosem tölthettem eddig egyhuzamban vitorlásra annyi időt, mint ezalatt. A szerb, horvát, román Duna-szakaszon a hajón egyedül a Jóistennel ezer kilométeren

át elgondolkodhattam a vízi élet-látásom felett. A három éve tartó, II. Rákóczi Ferenc tiszteletére szervezett vízi emlékutató, amelybe mindazt a tudást, tapasztalatot, amit eddigi életem során íróként, vitorlázóként, hajóépítőként szereztem, és összeötvtöztem, eredetileg nem szándékoztam társadalmilag is láthatóvá tenni. De beláttam, hogy a fiatalság bevonása lenne az igazi és talán a magam helyére is elkellene az utánpótlás. E téren szeretném tevékenységemet a vízi cserkészlet kibontakozására szánni – s persze, írni. Célzás nélkül, a tavalyi nonstop földkerülőt egy 74 éves holland vitorlázó nyerte, a 4. egy 65 éves magyar lett, amellel, hogy a versenyzők zöme 30–50 évesekből jött össze. Most a pandémia alatt, és ha időm engedi, relax építem a nagyobb életterű Kis Merész vitorlást. A Duna vadregényeséggel, titkos csábítással a tenger, rejtelmességgel az óceán, bírnak azok azzal, de a szívem csücske az

a mátyusföldi patak, ahonnan azokat vágytam valamikor. Liget, néhány barát. Egy kis világ. Mára de nagy lett már.

A Terra Hírújság nemrégiben indult Műhely rovatában néha-néha szívesen olvasnánk tőled – régi és új írásokat is. Hisszük, hogy azok az értékek, amiket te képviselsz, az az életfelfogás, ami a tiéd is, sokat jelentenek olvasónknak is.

Bár írtam sci-fi regényt, elbeszélést, verset, publicisztikát, választásom egy novellára esett, s a Mare Nostrumra hívom az érdeklődőt. Végezetül megköszönöm olvasóim türelmét, s a Gondviselés óvását kérem rájuk! S az ismert szónok nyomán, de miránk értve mondom én is: hajrá Mátyusföld, hajrá mátyusföldiek!

Közjáték

A szirtek mögül kibukkanó vitorlás előtt egy sziklapad háta fehérlett, s a Mare Nostrum már tizenhat órája a bóra nótájára táncolt. Minden ötödik-hatodik érkező hullám az előzőknek a többszörösére nőtt, a Vén, a bős. A szelet a lengyelek közül valaki lerüfkézte, pedig az ember, ha köpni akart, a nyál szétkenődött a száján.

Az a rüfke szél csak nem csillapodott, s őt, Mátyusföld szülőttjét az ördög vitte el; hányinger, szédülés és szorongás gyötörte. A vitorlásban megkísérelt bekapaszkodni valamibe, s ekkor lábával az átkozottul nyirkos hálózszakba gablyodott, meg kitapintott valamit.

Corpo di bacco, mit törődik most ezzel? A kapaszkodásra szolgáló lécs életre kelt, majd sikerült fényt gyújtania és kihalásznia a zsákból a valamit. Egy papírgalacsinból csíkos füzetlap lett, s róla ákombákomok nevettek rá. „Apa” – csilingelt fülében a kisebbik lányának a hangja. „Ugye jól érzed magad? Itt ugye senki sem haragszik rád, mert magyar vagy? Hogyan utaztál? Ha drága, akkor ne vedd meg! Szép a Velence? És a tenger? Sokszor puszil Ildikó.”

– Arohattéletbe! – sikoltott fel a sorok végén röptében, amint a vitorlás ga-

loppja padlóra küldte, mert a fekhelyen való beszíjazástól irtózott.

– Ennek aztán van értelme! – sziszegte sajtó testrészeit tapogatva, fölkecmergett a fedélzetre, Lojzinku mellé, s kiragadta kezéből a kormányrudat. A sziklapadtól már régen arrébb sodorta őket a szél, csak neki hirtelen valamit tennie kellett.

– Holku mám! – ordította oda a szolgálatos libereci gyereknek, akinek csak a szájáról olvashatta vissza: Co to ríkás?

– Lánykám van, holčička, s azokkal a kis ujjacskaival írt nekem! És ebből a pokolból élve kell kijutnom, az hétszentség! – s közben Lojziku teliholdként visszavigyorgott.

Mint látomás a ködből, jelent meg Karlíku, a kapitány, akinek menten az orra alá dugta az üzenetet, s az nagyot bődült a viharlámájára alól. – Je to v madarštine!

Törte ezt a nyelvet is, hiszen egykor a Bandival járta Európa hírhedt vizeit. Bandi se volt akárki, ha valaki úgy címezte a borítékot, hogy Vázení pane Bandi, Balaton, az a levél nem egyszer még Prágából vagy Hamburgból is megérkezett Fűredre.

– Hát persze, Ildikó! – derült fel Karol.

– Doparoma! – handabandáztak a düllöngelő fedélzeten a négykézláb hozzájuk furakodó alakok. – Co se tu deje?

– Tatinku! Apuka! – ordított erre föl a mátyusföldi, és mutatott magára, hogy ő lenne az.

Lojziku máris indítványozta, hogy erre igyanak egy kupicával, de a kapitány éles tekintetét nem állta.

– Csak a nyelvünk hegyére – restelkedett, majd visszavágott: – Tiltod vagy sem, alig van már! – Honnét tudhatta volna, hogy a góréban is emiatt ágaskodik a ló!

A hullámtánc meg sem kottyant a cseheknek, a lengyeleknek talán hiányzott is

Poór J. La Graceval az óceánon

volna, őt bajtársiasan jól hátba verték, amikor észrevette, hogy jobb oldalról, vagy ahogy Pepik mondaná, kettő óra húszról fények tűntek fel. Szólt, hogy kapcsolják fel a helyzetjelző lámákat.

– Mi vagyunk mi, karácsonyfa?

De ő kikészült a közelgő fényektől! – U pravého sota foka – vágta oda se csehül, se lengyelül, azok a fények a jobb oldali szarvkötél felől egyre közeledtek. – U pravého sota foka!

– Aká holka? Jooo, Ildika! – kurjantott valaki.

– Ne holka Ildika, u pravého sota foka, te barom!

– Az semmi! – ütötték ismét hátba, mert azt hitték, hogy hányingere van. Felváltva volt közülük is rosszul valaki, de nem csináltak belőle gondot, úgy tettek, mintha csak köpniük kellett volna.

A kapitány ekkor már csehbe mondta a levelet: – Hergott! – cifrázta meg közben. – Ti sješ, Ferinko, fasza magyar gyerek. No, a Ildiko chce bábiku?

Gondolatolvasó ez az ember?! Ildinek egy barbie a minden vágya.

Ekkor jeges hullám csapott a nyakukba. Ha Lojziku egyedül maradhatott a kormánynál, az már csak azért is együtt járt a vizes áldással.

– Kurz kompasový dvadset, vole – adta meg nekibőszülve az új irányt a kapitány.

– Doprdele, a proč tam jedeme? – kérdezték többen is.

– No pro bambino pro Ildika – kurjantotta Karlíku, s máris állíttatta az irányt a magyar szívnek olyan édesen-ragacsosan csengő Mare Adriatico felé. És nevetések, hergottok, sziszegések, felháborodások, hátbaveregetések közepette tárgyalták a levelet, és hogy a baba pro Ildika az jár! És íródhatott volna a

hajónaplóba, hogy történt mindez a keleti hosszúság ikszedik és az északi szélesség ipszilnodik fokának találkozásánál, de Karlíku, aki vérbeli úriemberként s a vizek elnyúlhatetlen csavargójaként élte az életét, és Münchhausennel ellentétben vele majdnem igaz és persze majdhogynem csodával határos dolgok történtek meg, Karlíku hajóján a szabályzattal ellentétben szolgálati hajónapló elvből nem létezett.

– Paserák, magányos a parton, az lehetsz! De itt a vizen legföljebb csak egyedül vagy! És ahol te egyedül vagy, akkor ott ki a császár? – nyújtotta most gondolatait, mint egykoron felesége a rétestesztát, de eszmefuttatásától a légénység körében csak a derű nyers hullámai csaptak magasba.

Még aztán higgye valaki, hogy viharban csak mostoha lehet odakinn. Általában így hangzott el ennek az utazásnak a története a mátyusföldi előadásában, ám az élmény később önálló életet kezdett élni benne, s feltette magának a kérdést: Mit kerestél kinn a tengeren? Távolt attól, mitől embernek hisznek: az asszonytól el, a gyerektől oda, az istenadta kulizásnak hátat fordítva?

Ahol az eddig ismert életnek nevezett sokmenetes hoppszasza most: kikapcs. Nincsenek főnökök. Nincs semmi. Alattad az őselem, feletted a jövő az energiájával, nem emberi mérce. Rohadtul érzed magad, és megszűnni készülsz. Amikor kezdedbe nyomnak egy bögre levest, könnyeiddel szózod meg... Keze csókolnál bárkinek, csak innen el... Aztán vedleni kezdesz. Minden undorítót, amit rád kényszerített a hoppszasza. A viharok vélt mérsékelt szél egyszer csak feltámaszt. Dorombolni véled még

a vasmacskát is. És jönnek a kikötők, az utcákról visszacsengő, naponta többször felvonuló díszgárda pattogó zenéje. Kis titkolt szorítás a torkodban, s az óceánra nyíló utakon prüszkölő valódi járgányok tánca a horgonyaikon, s a katedrálisokban halk ima remeg meg a tüdődben...

Aki a szabadságot keresi – faggatta eközben a mátyusföldi gondolataiban a védő-én szavai nyomán a vallató-én – az odakinn van? És nem köti kimondott és leírott szó sem? Még csak egy hajónapló sem, mint állította a kapitány? Aki úgy szeretett volna útra kelni, mint a nagy elődök, akik ősi erejükkel és férfitúli találékonyságukkal nap mint nap kellett, hogy megküzdjenek a vizek, erdők, síkságok vadjaival, meg a természeti elemekkel, s akik akár erőnek erejével vettek maguk mellé nőt, ha úgy hozta a kedvük meg a helyzet? Az irányt meg adja a nap járása, a madarak röpte vagy a halak vonulása? Ezt vágyta Karlíku, vágyta abban a korban, amikor éjszakánként egy-egy űrszonda csillanó fényét láthatta imbolyogni a feje fölött?

De ha az ember egy gondolat akaratából cselekszik, úgy nem annak a gondolatnak a szolgája-e? – harsogott fejében a védő-én és a vádló-én feletti bíró-én csúfondáros hangja. Hogyan is állunk akkor a szabadsággal? – s egyfajta örület, akárcsak szű a fában, bárgyúan életre kelt benne.

És akkor a mátyusföldi akárcsak télvíz idején, mint amikor a tavaszért óhajtozik már az ember, előbányászt a térképeit.